

Nr 219.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändring i planen för tillbyggnadsarbeten vid kungl. biblioteket; given Stockholms slott den 19 mars 1926.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kunglig Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 19 mars 1926.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson yttrar härefter:

I proposition till 1925 års riksdag, nr 104, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för uppförande i samband med kungl. bibliotekets nuvarande huvudbyggnad av två flygelbyggnader i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten A. Anderberg i februari 1920 uppgjorda ritningar och enligt det av byggnadsstyrelsen i dess skrivelse den 6 oktober 1921 angivna s. k. mindre förslaget bevilja ett belopp av 740,000 kronor samt därav för budgetåret 1925—1926 såsom extra reservationsanslag anvisa 225,000 kronor.

Vid anmälan av detta ärende inför Kungl. Maj:t anförde jag, bland annat, följande:

I avseende å de i ärendet förebragta ritningarna har jag icke funnit anledning till erinran. Ritningarna äro emellertid uppgjorda i februari 1920, och sedan dess hava måhända önskemål framkommit i avseende å tillbygg-

Ang. ändring i planen för tillbyggnadsarbeten vid kungl. biblioteket.

nadernas disposition, till vilka hänsyn från början icke tagits. Jag anser därför att möjlighet bör beredas biblioteksledningen att inom ramen för det föreliggande förslaget tillgodose eventuella ändrade behov, varvid jag dock förutsätter såsom självfallet, att den svenska avdelningen och tidningsavdelningen bliva de, till vilka genom detta förslag hänsyn i första rummet tages.

Nämnda Kungl. Maj:ts förslag blev av riksdagen bifallet (riksdagens skrivelse nr 139).

Genom beslut den 8 maj 1925 fastställde Kungl. Maj:t de i ärendet framlagda ritningarna för uppförande av två flygelbyggnader vid kungl. biblioteket att lända till efterrättelse vid arbetets utförande, med rätt för byggnadsstyrelsen att därunder vidtaga sådana smärre ändringar i det uppgjorda förslaget, som kunde finnas lämpliga och ej ökade den beräknade kostnaden. Samtidigt ställdes det av riksdagen för budgetåret 1925—1926 anvisade beloppet, 225,000 kronor, till förfogande av byggnadsstyrelsen att efter samråd med riksbibliotekarien användas för därmed avsett ändamål.

I den till 1926 års riksdag avlämnade statsverkspropositionen (bilagan åttonde huvudtiteln, punkten 8) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att av det utav 1925 års riksdag beviljade beloppet av 740,000 kronor till uppförande i samband med kungl. bibliotekets nuvarande huvudbyggnad av två flygelbyggnader för budgetåret 1926—1927 anvisa såsom extra reservationsanslag ett belopp av 365,000 kronor.

Nu har riksbibliotekarien gjort framställning om ändring av planen för den avsedda tillbyggnaden av kungl. biblioteket, i anledning av vilken framställning ett förnyat underställande av frågan under riksdagens prövning synes vara nödvändigt.

I skrivelse den 18 mars 1926 anför nämligen riksbibliotekarien huvudsakligen följande:

Då under huvudritningarnas uppgörande och under utförandet av vissa förundersökningar det visade sig, att väsentliga förbättringar i den ursprungliga planen kunde vinnas, har jag ansett det vara min skyldighet att påvisa det nya sakläget och framlägga detsamma för Kungl. Maj:t. Detta så mycket mer som de ändringar i den ursprungliga planen, som påfordras, icke kunna betecknas som smärre ändringar och dessutom komma att medföra ökade kostnader.

I sakens nuvarande läge, då endast det s. k. mindre förslaget kommer till utförande, är det för kungl. biblioteket viktigast att inom de planerade tillbyggnaderna för samlingarna erhålla största möjliga utrymme och att vidare få detta utrymme att räcka för så lång framtid som möjligt. Det har nu visat sig, att genom en del förbättringar i den ursprungliga planen utrymmet för vissa samlingar kan fyrdubblas, för andra fördubblas och att det så vunna utrymmet, som på vissa håll var beräknat att räcka högst 15 år, med nu föreslagna förändringar torde vara tillräckligt för minst 50 år framåt.

Det är i synnerhet två förändringar i det gamla förslaget, varigenom dessa förbättringar stå att vinna. I och för undersökning av grunden företogos hösten 1925 borrhningsarbeten, av vilka det framgick, att den fasta botten låg

betydligt djupare än man förmodat. Denna undersökning gav vid handen, att om man något minskade källarnas höjd, det skulle vara möjligt att bereda plats för två tidningskällare över varandra i stället för såsom först planerats endast en källare. Då det i och för grundpelarna i alla händelser är nödvändigt att gå ned till fast botten, är ju en stor del av det i och för anordningen med dubbla källare nödvändiga arbetet härigenom redan utfört. På grund av de dubbla källarna och genom tätare inställning av tidningshyllor är det möjligt att vinna nära fyra gånger så stort utrymme än som från början var beräknat: i stället för 144 längdmeter hyllor erhållas 556 längdmeter. Enligt mitt förmenande hade det varit klandervärt att icke framlägga detta ändringsförslag, som medför så betydande fördelar för en av bibliotekets viktigaste men också på grund av dess trångboddhet svårhanterligaste samlingar, den stora svenska tidningssamlingen.

Den andra större förändringen står i samband med anläggandet av trapphus i de båda planerade flyglarna. Såväl från byggnadsstyrelsens som kungl. bibliotekets sida framhölls vid huvudritningarnas uppgörande önskvärdheten av att dessa så litet som möjligt inkräktade på det övriga utrymmet. Arkitekten fann då, att ett bättre tillgodogörande av utrymmet kunde ernås genom att förlägga de föreslagna trapporna i den gamla byggnaden, i vilkens båda ändar för närvarande icke utnyttjat utrymme förefinnes, som upptages av skrubbar, trappor, igenmurade hisstrummor m. m. Genom att vidare i de nybyggda bokmagasinen placera hyllorna tätare intill varandra vinnes dubbla antalet hyllmeter mot det ursprungligen beräknade: från 4,980 längdmeter ökas hyllängden till 9,938 meter. Om man betänker, att kungl. bibliotekets hela bok- och handskriftsbestånd för närvarande kan beräknas till omkring 17,000 längdmeter, är det ju lätt att inse, vad ett nytillkommet utrymme om nära 10,000 meter skall betyda för bibliotekets tillväxt. Men icke nog härmed, i bottenvåningen vinnes även plats för en ny läsesal om 50 platser, som skall apteras särskilt till bruk för de besökande, som önska studera bibliotekets tidningar och tidskrifter, och en ny forskarsal. Den nuvarande läsesalen rymmer 75 platser; i ett särskilt forskarrum ha platser kunnat beredas för 12 personer. Slutligen kan ökat utrymme utöver förut beräknat beredas åt de stora planschsamlingarna i den nya entre-solvåningen med 900 längdmeter.

På grundvalen av dessa förbättringar uppgjorde arkitekt Anderberg ett nytt kostnadsförslag, som med 130,000 kronor översteg det ursprungliga. Det hade säkerligen varit riktigast, att redan då för Kungl. Maj:t anmäla förhållandet, men dels omräknades arkitekten Anderbergs förslag i byggnadsstyrelsens byggnadsbyrå, dels hoppades man där att trots den avsevärda ökningen kunna hålla kostnaderna inom det beviljade anslaget och önskade därför avvakta de infordrade entreprenadanbudena. Tiden för dessas avgivande utlöpte emellertid så sent som den 15 februari 1926. De inkommande anbudena visade sig icke så litet överstiga de gjorda beräkningarna, varför underhandlingar med vissa firmor måste igångsättas och en hel del besparingar försökas i akt och mening att nedbringa kostnaderna. Dessas ökning beror särskilt på vidlyftigare inredningsarbeten, som bliva följden av det på ovan skildrat sätt vunna utrymmet. Men härtill kommer ännu en post, som förut icke medtagits och som beror på en nyutkommen förordning för byggnadsstyrelsen, nämligen att byggnadsbyråns administrationskostnader också skola täckas av anslaget. Dessa beräknas uppgå till 16,500 kronor.

Byggnadsbyrån i byggnadsstyrelsen har sedermera såsom framgår av bifogade skrivelse uppgjort en sammanställning av kostnaderna för tillbyggnadsarbetena i kungl. biblioteket, vilken slutar på ett totalbelopp av 900,000 kronor, således med 160,000 kronor överstigande det ursprungligen beräknade anslaget å 740,000 kronor.

Tillika får jag anmäla, att av det för entresolering av visningssalen i kungl. biblioteket m. fl. ändringsarbeten av 1922 års riksdag beviljade anslaget å 160,000 kronor en besparing av för närvarande i runt tal 24,000 kronor inestår i byggnadsstyrelsen, varav, sedan vissa utgifter för besiktningsskrivningen m. m. avgått, minst 23,000 kronor kunna för ändamålet disponeras.

Med anledning av vad jag ovan anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t ville utverka riksdagens medgivande, att de beslutade tillbyggnaderna till kungl. biblioteket måtte få utföras i enlighet med de förändrade ritningarna.

I byggnadsstyrelsens, av riksbibliotekarien åberopade skrivelse anför styrelsen, bland annat, följande.

De av de tilltänkta ändringarna i det fastställda förslaget betingade merkostnaderna för byggnadsföretaget i dess helhet hava beräknats sålunda:

dubbla källare	kronor	25,000: —
trappornas förläggning till den äldre byggnaden	»	20,500: —
läsesalens väggbehandling	»	10,000: —
hyllinredningar m. m.	»	83,000: —
målningensarbeten	»	2,500: —
bjälklagsarbeten, ändrad typ	»	12,000: —
planteringsarbeten och övriga yttre arbeten	»	7,000: —

Summa kronor 160,000: —

Härav framgår att utgifterna för nytillkomna byggnadsarbeten utgöra 58,000 kronor och för nytillkomna inredningsarbeten 83,000 kronor samt att de övriga kostnaderna, 19,000 kronor, avse ändrad bjälklagstyp samt yttre arbeten.

Byggnadsstyrelsen vill framhålla betydelsen av det väsentliga tillskottet till bibliotekets magasinsutrymmen, ett tillskott varav biblioteket är i starkt behov och som ernås för den jämförelsevis ringa merkostnaden av 58,000 kronor. De fördelar, som vinnas genom den nu ifrågasatta ändringen i det tidigare förslaget, synas byggnadsstyrelsen så påtagliga och betydande, att styrelsen, i likhet med riksbibliotekarien, anser sig böra på det livligaste tillstyrka, att de föreslagna åtgärderna komma till utförande.

Departement-
schefen.

Det ökade utrymme för boksamlingarna, som skulle vinnas genom de redan beslutade tillbyggnaderna, har beräknats motsvara behovet under en tid av omkring 15 år. Riksbibliotekarien beräknar nu, att därest hans senaste förslag genomföres, utrymmet skulle bliva tillräckligt för minst 50 år framåt. Därtill skulle vinnas ökade utrymmen för allmänheten genom att plats skulle erhållas för en ny läsesal. De ändringar, som för ändamålet erfordras i de ursprungliga, av arkitekten Anderberg i februari 1920 utarbetade och av Kungl. Maj:t i enlighet med riksdagens beslut godkända ritningarna för tillbyggnadsarbetena, framgå av vid byggnadsstyrelsens be-

rörda skrivelse fogade, av Anderberg i november 1925 utarbetade nya ritningar.

Ett utförande av arbetena efter dessa nya ritningar kommer visserligen att medföra en betydande kostnadsökning. Utöver förut beräknade 740,000 kronor skulle sålunda för ändamålet erfordras ytterligare 160,000 kronor.

Då emellertid av riksbibliotekariens skrivelse framgår, att det skulle innebära verkliga nackdelar för biblioteket att nu icke godtaga de ifrågasatta ändringarna i tillbyggnadsplanen, tvekar jag icke att tillstyrka, att riksdagens medgivande inhämtas för vidtagande av berörda ändringar.

Ehuru ökade medel för ändamålet icke komma att behövas för budgetåret 1926—1927, är dock erforderligt att frågan förelägges den nu församlade riksdagen för att tillbyggnadsarbetena må kunna taga sin början våren 1926.

Tilläggs må slutligen, att hänsyn till de av riksbibliotekarien omförmälda besparingarna å förut beviljat anslag till vissa ändringsarbeten inom biblioteksbyggnaden torde böra tagas vid framläggande av förslag om beredande av medel till tillbyggnadsarbetena för budgetåret 1927—1928.

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att de beslutade tillbyggnaderna av kungl. bibliotekets huvudbyggnad må utföras i huvudsaklig enlighet med förenämnda av arkitekten A. Anderberg i november 1925 uppgjorda ändrade ritningar.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall ävensom förordna, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Em. G:son Bergman.